1196

NATIONAL ARCHIVES

1196
SVARĀJYĀCĀ mahāmantra. Mahātmā Gāndhī.
Mumbaī: P.B. Pāṭhaka, Mahātmā Ejansī, [1931?].
8 p. 16 cm.
Nationalistic poem in praise of Gandhi and his policies.
NAI 1326-28
PP Mar B 42; PIB 72/13

स्वराज्याचा

महामंत्र

महात्मा गांधी.

पी. बी. पाठक महात्मा एजन्सी मुंबई ४

किंमत १ आणा.

NATIONAL LIBRARY OF INDIA

स्वराज्याचा महामंत्र

चाल (धन्य शिवाजी किंवा चंद्रकांत राजाची कन्या या चा.)

स्वराज्याचा महामंत्र हा पठण करा जन हो ।
देश–पुढारी–श्रेष्ठजनांच्या आज्ञा ऐका हो ॥ १ ॥
गांधी, नेहरु यांसम गाजी तुमचे असतां हो ।
एक जुटीनें असहकारिता व्रत हें पाळा हो ॥
स्वातंत्र्यानें आर्यभूमिचें नांवचि राखा हो ।
धर्मनीतिनें एकजुटीनें कंबर बांधा हो ॥ ३ ॥
परदेशीचा त्याग करोनी स्वदेशीचि घ्या हो ॥
स्वणभूमि ही झाली भिकारी लाजचि राखा हो ॥ ४ ॥

२

कापुस येथें पिकुनी सारा परदेशीं जातो ।
कपडा त्याचा परदेशी तो परत कसा येतो ! ॥ ५ ॥
त्यांतचि अमुचा किति तरी पैसा परदेशीं गेला ।
भीकहि घेण्या कारण दुसरें आळशि जन बनला ॥ ६ ॥
परकी यंत्रें आलीं म्हणुनी धंदे हे बसले ।
धंदे नसतां आळशि बनलों भिकारपण आलें ॥ ७ ॥
फिरतिल जरि कां यंत्रे ऐशीं जगांत हीं सारीं ।
आळशी बनुनि जन हे भिक्षा मागतील भारी ॥ ८ ॥

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

भीक न मिळतां चोऱ्या, माऱ्या लूट बहू करुनी ।
अमीतिनें ते भरतिल पोटें जाणा हें स्वमनीं ॥ ९ ॥
यास्तव पाश्चात्यांचीं यंत्रें नको आह्मा स्पष्ट ।
सांगाया अजि चुकतिल तरि मग पुढील ते कष्ट ॥ १० ॥
धट्ट कट्ट हे आर्य वीरहो सोडुनि वरदार ।
भिक्षा मागति धंदे नाहीं सोडुनि परिवार ॥ ११ ॥
त्यांना शिकवा धंदे कांहीं उद्योगा लावा ।
रहाट फिरवुनि सूत काढुनी कापडही विणवा ॥ १२ ॥
आर्यवर्ती तलम मलमल ढाक्का-शहराची ।
नष्ट पावली काय कहाणी झाली ही अमुची ॥ १३ ॥
आळशी बनुनि स्वस्थ बैसलां भिक्षा ही आली ।
झालां जरि हो सर्व भिकारी कोण तुह्मां वाली ॥ १४ ॥

३

कोहिनूर-सम रत्नें तुह्मीं दान कुणा दिधलीं ।
किंवा कोणी धन-तृष्णेनें लुटुनि कशीं नेलीं ॥ १५ ॥
शिल्पकला ती सारी कीं हो विसरुनि तुह्मि गेलां ।
परदेशीच्या नादानें हो मूढ कसे बनलां ? ॥ १६ ॥
परदेशीच्या व्यापारानें पारतंत्र्य आलें ।
समजुनि बांधा खूण गांठा कीं यश तुह्मां आलें ॥ १७ ॥
परदेशीच्या व्यापारास्तव आश्रय ज्यां दिधला ।

ARCHIVES OF INDIA

त्या लोकांनीं स्वार्थपणानें देशाचि नागविला ॥ १८ ॥
क्षुल्लक काड्यांची ती पेटी परदेशी असते ।
त्याहुनि बरवी चकमक ती हो खरोखरी गमते ॥ १९ ॥

४

साखर सारी परदेशाची चहा तसा दुष्ट ।
पैसा आमुचा नेला त्यांनीं होत बहुत कष्ट ॥ २० ॥
मळेवाले देशबंधुना गुलाम हो करिती ।
चहापायीं फिजीं, असामीं त्यांना राबविती ॥ २१ ॥
त्यांची कांहीं लाज धरुनि चहाचि सोडा हो ।
मुदतबंदीची दुष्ट गुलामी बंदाचि पाडा हो ॥ २२ ॥
चहासाठीं कितितरि पैसा परदेशीं जातो ।
पैसा नाहीं रक्तचि अमुचें शोषुनि तो नेतो ॥ २३ ॥
उपवासाचा दीन म्हणोनि चहा बहुत घेतां ।
पुण्यचि नाहीं पापचि केवळ फार तुम्हीं करितां ॥ २४ ॥
देश आमुचा उष्णाचि असतां चहा नको येथें ।
चहापायीं काळिज तुमचें करपुनि हो जातें ॥ २५ ॥
विडी सिगारा सोडुनि द्या हो धूम्रपान व्यसनें ।
जीवहि होतो खोकुनि खोकुनि कासाविस त्यानें ॥ २६ ॥
क्षय दमादी लागति तुम्हां रोग भयंकर हे ।

NMMA ARCHIVES OF INDIA

दुर्व्यसनें हीं कारण यांतें जाणा सत्यचि हें ॥ ७ ॥

५

धर्मा मध्यें दारु पिणें हें पाप खरें असतां ।
पिऊनि का हो श्रेष्ठ गुरूंनां सांगा लाजतितां ॥ २८ ॥
मद्य पिऊनी गुंगीमध्यें धुंद तुह्मी बनतां ।
निजबंधूंना दुखवुनि जन हो पाप किती करितां ॥ २९ ॥
मद्य पिऊनी मस्त बनुनी अपशब्दाचि वदतां ।
निज भगिनींची अब्रु लुबाया लाज कशि न धरितां ॥ ३० ॥
दारू पायीं अनीतीचा हो पगडा जो बसतो ।
त्या योगानें गर्दभाहुनी गर्दभ जन बनतो ॥ ३१ ॥
गुंगीमध्यें खेळ तमाशा खर्च किती करितो ।
पैसा नसतां चोरी लबाडी खून तसे करितो ॥ ३२ ॥
अनीतीचें हें घोतक दारू जनेहो तुह्मीं सोडा ।
दारू पिण्या उपदेशी जो मारा त्यां त्या जोडा ॥ ३३ ॥
बंद कराया मद्यपान जे उपदेशा करिती ।
शहाणे मोठे अधिकारी हे शिक्षा त्या देती ॥ ३४ ॥
सत्यप्रिय हे इंग्रज लोकुनी गाली पोचविते ।
त्यांचें काहींच उमगत नाहीं जनते हें कोडें ॥ ३५ ॥
धर्मासाठीं देशासाठीं दारू सोडुनि द्या ।
उदयेशायां आर्य वीरहो धर्मासि पुढतें या ॥ ३६ ॥

ARCHIVES OF INDIA

(६) दुष्टपणानें यास्तव तुह्मा शिक्षा जरि दिधली ।
तरी नीतिच्या तत्वासाठीं माना ती तसली ॥ ३७ ॥
डायरसम, जे राक्षस असती त्यां कां घाबरतां ।
वेतिल जरि कां जीवहि तुमचा तरि कां हो रडतां ॥ ३८ ॥
निजहक्कास्तव आर्य वीरहो धावुनि सारे या ।
शस्त्र न धरितां न्याय नीतिनें स्वराज्य मिळवूं या ॥ ३९ ॥
शस्त्राहुनि हें असहकारिता अस्त्र असे मोठें ।
सत्याग्रह तरवारीनें मग हटतील सोटे ॥ ४० ॥
सोटेशाही करूं नका हो नका करूं दंगा ।
हटवा दुष्टाचि शत्रू गमले धरुनी सत्संगा ॥ ४१ ॥
परकीयांचें गुलाम केवळ लाज कशि न धरितां ।
स्वतंत्रासी गुलाम करण्या शस्त्र कशा वरितां ॥ ४२ ॥
गांधीराम हे वीर खरोखर नरश्रेष्ठचि असतां ।
नौकरशाहीस भिऊनि तुह्मी जन कांहो घाबरतां ॥ ४३ ॥
(७) आंग्ल भूमिचे राजपुरुष हे ह्या देशीं आणिती ।
व्यर्थचि आमुचा उधळुनि पैसा खर्च किती करिती ॥ ४४ ॥
या योगानें कष्ट खरोखर आर्य जनां होती ।
नौकरशाहिस कांहीं न त्याचें चैन मजा करिती ॥ ४५ ॥
अन आमंत्रित राजपुरुष हे येथ कशा येती ।
फसवुनि आमुच्या भोळ्या लोकां काय आमां देती ॥ ४६ ॥
(८) स्वार्थचि आमुला सांभाया जें मीचपणा करिती ।

निजराष्ट्राचा घात करोनी नामदार बनती ॥ [illegible] ॥
नीज बंधूंशीं सख्य न करितां दुष्टपणा करिती ।
स्वार्थासाठीं नौकर बनुनी मूर्खपणा करिती ॥ ४८ ॥
स्वार्थपरायण अतिलोभानें गुंग किती बनती ।
अन्यायाशी न्याय ह्मणाया लाज कशि न धरती ॥ ४९ ॥
अन्यायाची राजपद्धति ह्या देशीं असतां ।
नौकर तीचे बनुनी तुह्मी जन अन्यायी बनतां ॥ ५० ॥
पोटाची ही खांच भराया लांच कशी खातां ।
खाकी काळा ड्रेस करोनी निजबंधू छळितां ॥ ५१ ॥
ह्माय ! ह्माय ! या देशबंधुहो नावच देण्याला ।
लाजहि वाटे आह्मा तेंसी भारत मातेला ॥ ५२ ॥
(९) सद्धर्मी शिवछत्रपती प्रिय आर्य जनां झाला ।
एकजुटीनें देश–धर्म ह्मा तेणे रक्षियला ॥ ५३ ॥
शिवरायाच्या पुण्याईनें छत्रपती बनले ।
अनीतिचें तें सत्र चराया मार्ग बहू अखले ॥ ५४ ॥
सत्यशोधक अन्न खरोखर तमासगिर सजले ।
निंद्य नीतिच्या महावीराचें सैन्य खडें बनलें ॥ ५५ ॥
शिवरायांनें धर्मनीतिनें स्वदेश सुखि केला ।
सर्व जनांची एकि करोनि उद्धारचि केला ॥ ५६ ॥
अन्न विराच्या काय कथाव्या गमती यापुढती ।
देशबंधुंची जूट फुटाया यत्न किती करिती ॥ ५७ ॥

MAHARASHTRA ARCHIVES OF INDIA

ब्युरॉक्रसीचा अथार ह्मणुनी रंग जसे करिती ।
तमासगिर हे मुर्खशिरोमणी नाचा नाचविती ॥ ५८ ॥
सरस्वतीची सेवा न करितां ढंग असे करिती ।
अज्ञ जनांची फूट करोनी देशद्रोह करिती ॥ ५९ ॥
आणिबाणीच्या वेळप्रसंगीं विचार सोडोनी ।
मातृभूमिची सेवा न करितां करिती हे हानी ॥ ६० ॥
निजहक्काच्या प्राप्ती साठीं सन्मार्गाचि मुवरा ।
हीन–दिनानो विद्या शिकुनी आत्मोद्धार करा ॥ ६१ ॥
राष्ट्रप्रेमी सख्य करोनी निज हक्कां मिळवा ।
एक जुटीनें भरतभुमिची करा तुह्मीं सेवा ॥ ६२ ॥
(१) आर्य वीर हो सत्यासाठीं शिक्षा जरि दिधली ।
तरि प्राणाची पर्वा न करा भोगा ती तमली ॥ ६३ ॥
शस्त्र न धरितां आत्मिक बळ हें वाढवुनि अमुलें ।
सहन करा हो शूरपणानें प्रसंग हे असले ॥ ६४ ॥
आत्मा आहे अमर खरोखर तत्वचि जाणा हें ।
त्यातें नाहीं बंधन शिक्षा सत्यचि ऐका हें ॥ ६५ ॥
शरीर गमतें मढेंच केवळ शिक्षा भोगाया ।
परि आत्मा तो स्वतंत्र आहे सत्यचि शोधाया ॥ ३६ ॥
मी, तूं केवळ झूट पसारा परब्रह्म (चि) सारा ? ।
मग भीतीला उरला कोठें सांगा जन धारा ? ॥ ६७ ॥
सर्वांचि साचे अंश प्रभूचे एक तुह्मीं असतां ।

ARCHIVES OF INDIA

माझें, तुझें म्हणुनी दुजे कांहो जन बनतां ॥ ६८ ॥
हीन दिनातें मदत करा जन कींव करा त्यांची ।
विनती आहे हीच तुह्मांला साधू-भजनांची ॥ ६९ ॥
गांधीसम हे श्रेष्ठ मुनी जन हेंच तुह्मां कांथेती ।
हीन दीन जे असती त्यांनां मदत करा पुरती ॥ ७० ॥
नीच उच्च हे भेदपसारे अज्ञानचि सारें ।
शरीर पडतां एकरूपतां भेद कसा मगरे ॥ ७१ ॥
अज्ञ हिनातें सूज्ञ करोनी सुजन तुह्मी बनवा ।
भेदभाव हा झूटपसारा, समजुनि जन द्यावा ॥ ७२ ॥
ज्ञानप्रसारा करा तुह्मी जन स्वार्थचि सोडोनी ।
हिंदु-मुसलमान, नीच-उच्च हे भेदचि सोडोनी ॥
अर्पुनि आपुला प्राण प्रसंगा राखा निज जननी ॥ ७४ ॥
अनीतिचे ते मार्गहि सोडा सत्यानें चाला ।
खोट्या नटया रूढीवरी जन घाला तुह्मी घाला ॥ ७५ ॥
नश्वर जग हें जाणुनि सारें धीर धरा पूर्ण ।
परोपकारीं शरीर झिजवा सोडुनि अभिमानें ॥ ७६ ॥
आर्यावर्ती सर्व जनांना नम्र विनंती हो ।
एकजुटीनें देशकार्य हें करा तुह्मी जन हो ॥ ७७ ॥
स्वराज्यास्तव महामंत्र हा गहन जरी गमला ।
जगदीशाचि कृपाप्रसादें गंगासुत बनला ॥ ७८ ॥
ऐ काया ही- अल्प कविता धावुनि जन याहो ।
स्वराज्य मिळवुनि स्वराज्यास्तव देहचि झिजवाहो ॥ ७९ ॥

॥ वंदे मातरम् ॥

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

॥ श्रीधन्वन्तरयेनमः ॥

मराठी भाषेत वैद्यकीया सचित्र गद्यद ग्रंथ.

वैद्यराज कृष्णशास्त्री भाटवडेकर कृत.

वैद्यसार संग्रह.

हा ग्रंथ सर डॉ. भालचंद्र यांचे वडील विद्वान वैद्यराज कृष्णशास्त्री भाटवडेकर, वैद्यराज रघुनाथ शास्त्री दाते व आयुर्वेद महोपाध्याय वासुदेवाचार्य पुणापुर यांनी उपयुक्त अनुभविक देशी औषधांची माहिती भरपूर देऊन तयार केला आहे. वात रोगाचे निदान, स्त्रीरोग, बालरोग यांची चिकित्सा संगतवार दिली असून उत्तमोत्तम रसायने, कर्म-विपाक, अनुपान, गर्भाची व इतर माहिती सचित्र असल्याने देशी औषधांचा सर्वसामान्य ग्रंथ संग्रही अवश्य ठवून डॉक्टरांची विशेष काळजी व खर्च मरी वेळ बना. सवलतीची किंमत रुपये २॥. शिवाय पोस्ट व्ही. पी. खर्च माफ.

वी. वी. पाठक आणि कंपनी.

बजरंगाप्पजन्सी, लक्ष्मीकृष्ण नाका,

गिरगांव रोड, मुंबई नं. ४.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA